

Примусове виконання судових рішень у світлі розвитку вітчизняного законодавства

Виконання судових рішень являє собою надзвичайно важливий критерій дієвості, ефективності та прозорості влади. Низькі показники реалізації рішень, які приймаються органами правосуддя, – свідчення недостатнього розвитку юрисдикційної системи, безсилості правосуддя, слабкої захищеності прав і свобод громадян. На жаль саме таку картину мусимо спостерігати в сучасній Україні, на теренах якої панує вельми легковажне ставлення до рішень будь-яких органів державної влади, в тому числі – судових органів. На сьогодні Україна посідає одне з перших місць за кількістю звернень до Європейського суду з прав людини у зв'язку з порушенням прав людини на стадії виконання судових рішень.

Причин тому багато. Недосконалою є низка норм права, які визначають перелік рішень, які підлягають примусовому виконанню, окремі строки у виконавчому провадженні, порядок доступу виконавців під час виконання рішень до державних баз даних і реєстрів, у тому числі електронних, що містять інформацію стосовно боржників, їх майно, доходи та кошти. За загальним визнанням науковців і практиків, наразі відсутній справедливий баланс інтересів між захистом прав стягувачів і боржників, відчувається брак фінансового забезпечення виконавців, лишаються відкритими питання надмірної формалізації виконавчих дій та слабкого інформаційно-технічного забезпечення.

Поряд із загальними недоліками виконавчого провадження, кожен його окремих різновид характеризується власним “набором” правових та організаційних проблем, котрі потребують невідкладного вирішення. Це, зокрема, і недостатня визначеність окремих процедур, і недоліки структури процесуальних документів, і проблеми визначення місця виконання рішень, і неефективність механізмів звернення до виконання окремих видів стягнень (наприклад, розшуку та арешту транспортного засобу боржника), і проблемні питання визначення вартості, оцінка майна боржника, і багато інших.

Надзвичайно важливим кроком законодавця в напрямку вдосконалення правових та організаційних засад виконавчого провадження стало прийняття нової редакції Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII. У порівнянні з попередньою редакцією Закону від 21.04.1999 № 606-XIV, новий законодавчий акт має низку переваг, зокрема, ним: - запроваджено інститут приватних виконавців; - розширено перелік рішень, що підлягають примусовому виконанню; - передбачено формування відкритого Єдиного реєстру боржників; - запроваджено автоматизацію процедур виконання рішень шляхом електронної реєстрації документів, повного фіксування процесуальних рішень та виконавчих дій в автоматизованій системі; - оптимізовано строки проведення виконавчих дій; - передбачено посилення відповідальності боржника у виконавчому провадженні; - модернізовано механізм адміністрування авансового внеску та виконавчого збору; - запроваджено можливість реалізації арештованого майна шляхом його продажу на електронних торгах.

Разом з тим, вже перші місяці широкого застосування нової редакції Закону виявили в ньому низку недоліків, котрі обумовлюють наявність проблем в організації та здійсненні виконавчого провадження.

З метою їх усунення пропонуємо комплекс змін до Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII “Про виконавче провадження”, а саме:

- частину 1 ст. 36 Закону України «Про виконавче провадження» викласти в такій редакції:

“1. Для встановлення відомостей про місце знаходження боржника-фізичної особи, його майна виконавець повинен здійснити заходи щодо їхнього розшуку, зокрема, направити запити до органів, установ, організацій та осіб, які можуть володіти інформацією про боржника, його майна.

У разі відсутності відомостей про місце проживання, перебування боржника - фізичної особи, а також дитини за виконавчими документами про відібрання дитини виконавець звертається до суду з поданням про винесення ухвали про розшук боржника або дитини”.

- ст. 56 “Арешт і вилучення майна боржника” доповнити частиною 10 такого змісту:

“Копії постанови виконавця про арешт транспортного засобу боржника та оголошення його розшуку надсилаються не пізніше наступного робочого дня після її винесення у відповідні підрозділи Національної поліції та є обов’язковою для виконання. Постанова виконавця про арешт транспортного засобу боржника та оголошення його розшуку може бути оскаржена в десятиденний строк у порядку, встановленому цим Законом”;

- частину 1 ст. 57 “Визначення вартості, оцінка майна боржника” викласти в такій редакції:

“Визначення вартості майна боржника проводиться виконавцем за наявності платіжного документу, який підтверджує вартість цього майна. В інших випадках для оцінки рухомого та нерухомого майна боржника виконавець залучає суб’єкта оціночної діяльності - суб’єкта господарювання, який провадить свою діяльність відповідно до Закону України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” на конкурсних засадах”.